СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК LI. Ч. 176. Джерзі Сити, Н. Дж., пятниця, 10-го вересня 1943. No. 176. Jersey City, N. J., Friday, September 10, 1943. VOL. LI.

ТРИ ЦЕНТИ в Злучених Державах Америки. ПЯТЬ ЦЕНТІВ за границею Злучених Держав Америки. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 4-0807 THREE CENTS in the United States of America. FIVE CENTS elsewhere.

УВЕСЬ КРАЙ РАДІЄ З ОСВОБОДЖЕННЯ ІТАЛІЇ ВІД ФАШИЗМУ

НЮ ЙОРК. — Безумовна здача Італії, як можна було передбачувати заздалегідь, викликала загальну радість в цілому краю. Пресові агенції передають голоси визначних осіб про значіння цієї перемоги. Загальний тон висловів такий, що без огляду на військове значіння здачі, моральний удар для держав Осі, передусім для Німеччини, буде справді потрясаючим. Бувший президент Герберт Гувер назвав цю перемогу „славним переможним моментом у війні".

Редактори американських ґазет в італійській мові висловлюють погляд, що безупинна опозиція італійського народу проти війни була рішальним чинником у здачі італійського уряду. Карло Сфорца, бувший італійський міністер закордонних відносин, що тепер перебуває в Америці і веде кампанію проти фашистів, каже, що безумовна здача багато пріпізнення і коштує непотрібно багато жертв у людях через проволоку ґен. Бадолія. Італійське населення великих міст Америки не виказало ентузіязму з нагоди упадку фашизму. Правда відбулися подекуди мирові демонстрації, але не було одушевлення. У більшости американці італійського роду виявляють свою радість тому, що багато їх синів пішло до американської армії, а тепер їх життя в меншій небезпеці.

ВІЙСЬКОВІ МОЖЛИВОСТИ З НАГОДИ ПЕРЕМОГИ В ІТАЛІЇ.

ВАШИНҐТОН. — Військові критики й обсерватори живо обговорюють можливі дальші воєнні кроки після здачі Італії. Думають, що навіть інвазія Европи Аліянтами вже розпочалася, тобто вже налаштований ввесь плян і підготовані в детайлях сили, а вижидають лише дня. Начальник генерального штабу ґен. Джордж С. Маршал є того переконання, що Аліянти вже наперед рахували на здачу Італії і тому заздалегідь виробили пляни інвазії. Це видно із його звіту, висланого до департаменту війни й фльоти, бо в звіті Маршал виказує, як у минулому такі пляни були наперед передумані і виконані. Загадкою для військових критиків є, як сильною є ще Німеччина до дальшої боротьби, де вона прибере становище для оборони перед наїздом і який є настрій німецького населення до дальшого ведення війни.

ПРОХАРЧУВАННЯ ІТАЛІЇ ТЕПЕР ВОЄННОЮ ПРОБЛЄМОЮ.

ВАШИНҐТОН. — Директор Бюра Чужинної Економічної Координації С. В. Болдвін заздалегідь був назначений на харчевого адміністратора Італії. Він має тепер нагоду виказати свою справність і зискати прихильність італійського населення для Обеднаних Держав. Він не скриває свого заклопотання, що прохарчування Італії стає властиво одним з воєнних плянів Аліянтів, а він має цей плян виконати.

„РОЗМЕТ" НА МОЛОКО БУДЕ ВВЕДЕНИЙ ВІД ЖОВТНЯ.

ВАШИНҐТОН. — З днем 1. жовтня буде введений плянований продаж молока, як це заповідає Адміністрація Воєнного Харчування. На дбайливо визначені округи буде призначена квота і в цих районах торговці молоком будуть його продавати лише своїм покупцям. Крамничники мають вже тепер обрахувати, кільки покупців на молоко вони мають кожного дян і вислати своє запотребування до окружних бюр Адміністрації Воєнного Харчування. У визначуванню розмету перщенство будуть мати родини по домах, а на другому місци стоять ресторани. При такій системі квота маслянки, сира, сметани буде менша ніж зуживана досі в районах.

ЗАМКНУЛИ ТРИ МАЙНИ МАЙНИ ВНАСЛІДОК КЛОПОТІВ З РОБІТНИКАМИ.

БЕРМИНҐГЕМ (Алабама). — Три майни в Алабамі, які дають працю тисячці углекопів, замкнено внаслідок непорозуміння з робітниками. В одній копальні майнери відмовилися йти до праці, коли майну уряд віддав назад її власникам. Робітники просто заявили, що вони не мають контракту, а майна не є вже під контролею федерального уряду, отже вони не чують примусу копати вугля.

ВЕЛИКЕ ЗАПОТРЕБУВАННЯ КАПЕЛЯНІВ ПРИ АРМІЇ.

НЮ ЙОРК. — Начальник військових капелянів ґенерал бриґадир Вилием В. Арнолд подає до відома, що в збройних силах Америки відчувається великий брак капелянів. Саме тепер потрібно 859 із усіх релігійних ісповідань. „Заграбіть священиків із ваших парохій і вишліть їх до армії" каже ген. Арнолд. „Вояки, які виставлені на смерть, більше потребують їх услуг ніж люди, що мирно проживають у краю та ходять правильно до церкви" — твердить Арнолд.

Закупно Бондів Третьої Позички буде святкуванням перемоги — думає президент

ВАШИНҐТОН. — Президент Рузвелт висловив своє вдовілля з нагоди перемоги Обеднаних Держав і сказав, що це є перемога італійського народу над фашизмом. Одначе ще не наспів час на святкування перемоги, бо наша ціль є Берлін і Токіо — сказав президент. Президент остерігає теж нарід перед оптимізмом і бездільністю і звертає увагу, що успіх кампанії за Третьою Позичкою буде символом завзяття американців. Інші знаменні вислови президента у його промові з нагоди відкриття кампанії за продажом бондів такі:

„Я чомусь підозріваю, що навіть коли війна скінчиться, ми не будемо в такому втішному настрою, щоб святкувати перемогу. Я думаю, що наш настрій викажеться у завзятій поставі, щоб це не повторилося наново... Ця війна не стає і не сміє бути застановлена ні на один момент. Ваші вояки це знають. Тепер є час виказати перед ними, що ви сповняєте свою частину воєнної праці, ба навіть більше ніж звичайну частину обовязку... Ми мусимо вложити в Третю Позичку гроші, які ми звичайно не булиб заощадили. Лише в такому випадку ми сповнимо діло, як це вимагає від нас наша совість... Американський нарід ніколи не буде жалувати витрат на ратування цивілізації. Нарід знає, що не буде ніколи оправдання, колиб ми занедбали нагоду вратувати свободу".

ДУМКИ ПАРЛЯМЕНТАРИСТІВ З НАГОДИ НОВОСТЕЙ З ІТАЛІЇ

ВАШИНҐТОН. — До столиці вертаються вже сенатори й конґресмени з вакацій на осінну сесію. Вони врадувані подіями в Італії і висловлюють признання для таланту Айзенговера. Мають до нього довіря, що він цю кампанію доведе до успішного кінця. Вони тепер звертають свою увагу на російсько-німецький фронт. Загально між ними панує переконання, що Гітлер заломиться ще цеї осени і на Різдво прийде мир. Упадок Японії прийде скоро опісля, імовірно в 1944 р. Одначе оптимізм конґресменів охолоджують обовязки вирішити нові справи, звязані з дальшим веденням війни. Головною справою, яка запрятує уми законодавців, є уложення закона про покликання батьків до воєнної служби.

В Англії звертають головну увагу на німецькі сили в північній Італії й дальшу боротьбу

ЛОНДОН. — Американські кореспонденти доносять з Лондону про радість, яку викликала всюди в Англії здача Італії, але заразом і подають, що там відразу зачали холодно розмірковувати, що буде далі. Отже виходять з заложення, що вправді Італія війну „сквітувала", але проте війна таки далі ведеться в Італії. Іде тут в першу чергу про ту дійсність, що в північній Італії, себто в найбогатшій її частині, над рікою По, зґромадили німці яких 18 дивізій війська та сильно себе там окріпили. А це означає, що жде там Аліянтів тяжка боротьба. Очевидно, що тепер буде ту війну лекше вести хочби тому, що в руки Аліянтів попадуть знамениті летунські поля біля Риму, чи деінде в середущій Італії, а звідтам буде лекше висилати більші повітряні ескадри і бомбардувати німецькі позиції в північній Італії, як теж лекше буде робити налети на полудневу Німеччину. Отже так є, що Німеччина сильно потерпіла на тому, що Італія піддалася, але правда теж і та, що вона ще має в Італії сильну армію.

ДУМАЮТЬ, ЩО ВАТИКАН БАГАТО ВПЛИНУВ НА ЗАВІШЕННЯ ЗБРОЇ

МАДРИД (Еспанія). — Юнайтед Прес описує величезну радість, яка обхопила італійське населення, головно в таких містах як Рим чи Неаполь, як рознеслась вістка, що Італія закінчила війну. Та замітне, що в Римі великі маси рушили до Ватикану і там оплескували Папу Пія, бо кружляють вісти, що це Папа дуже багато вплинув на те, щоби довести до завішення зброї. Про такі самі демонстрації в Італії пише теж і швайцарська преса, хоч вона не має багато відомостей, бо звязок з Італією є тепер контрольований виключно самими німцями.

НІХТО НЕ ЗНАЄ, ЯКА СУДЬБА ЖДЕ МУСОЛІНІЯ, ТА ДЕ ВІН ПЕРЕБУВАЄ

КАЇРО. — Коли іде про загал, то нічого не знати, де дівся Мусоліні, та що з ним думають Аліянти робити. Та думають, що ця справа, як і судьба многих інших високих фашистських урядовців, буде вирішена підчас остаточного мирового договору між Італією і Обеднаними Державами. Тепер, як кажуть, Аліянти запяті іншими важними справами.

ХТО БУДЕ ПО ІТАЛІЇ НАСТУПНИЙ: МАДЯРЩИНА, БОЛГАРІЯ, ЧИ РУМУНІЯ?

ЛОНДОН. Здача Італії потягне за собою далекосяглі консеквенції, коли іде про Балкан. Минулої світової війни перша скрахувала Болгарія, а тепер не знати, яка з балканських держав, що є при Осі, буде першою, що зголоситься з пропозицією безумовної здачі Аліянтам. Так є, що можна кожної хвилини надіятись ось такої здачі з боку тьох держав, а це Болгарії, Мадярщини і Румунії, бо всі вони хотілиб закінчити війну і піддатись, бо іншого виходу для них нема. Теж подають, що повстанці в Югославії й Греції підняли нову сильну активність.

Німці про це дуже добре знають, тому висилають до згаданих країв більше війська, а також і славне Ґестапо, щоби слідкувало за проти-німецькими настроями.

ЗРАЗОК ТОГО, ЯКУ СЛУЖБУ СПОВНЯЮТЬ ВЕЙВС. Бачимо, як американські маринарі виходять з Ґрейт Лейкс Нейвел Трейнінґ Стейшен, Ілиной, щоби відійти на справжню воєнну службу і боротись за свободу, та в тому самому часі входять до будинку 50 Вейвс, щоби там заняти місце відходячих маринарів та виконувати ту роботу, що вони там виконували.

ЗЛУЧЕНІ ДЕРЖАВИ, БРИТАНІЯ І СОВЄТИ ЗАТВЕРДИЛИ ЗДАЧУ ІТАЛІЇ АЛІЯНТАМ

АЛІЯНТСЬКА ГОЛОВНА КВАТИРА В ПІВНІЧНІЙ АФРИЦІ. — Дня 8. вересня о годині 12.30 (східний воєнний час) припинено війну Італії з Обеднаними Державами, згідно з проголошеною ґен. Двайт Д. Айзенговером, начальним командантом аліянтських сил в Північній Африці, заявою, що Італія піддалась з усіми своїми збройними силами безумовно, та що наступило завішення зброї. Далі подано через радіо, що вдійсности умову про здачу Італії підписано вже 3. вересня представниками ґен. Айзенговера і ґен. Бадолія, себто того дня, коли британські та канадійські вояки переплили Месінську протоку і опинились на властивій італійській землі. Та все те вдержувано в тайні до цеї хвилини, коли проголошення буде вигідне для Аліянтів з мілітарного боку. Заразом підкреслено, що на цю здачу Італії дали згоду уряди Злучених Держав, Великої Британії та СССР. Ще далі кажеться, що переговори в справі італійської капітуляції велися вже від кількох тижнів в одному з невтральних країв. Теж зазначується, що завішення зброї є властиво наскрізь мілітарним актом, доконаним „між вояками" і не вирішує багато складних питань, хоч додано, що й в згаданій умові є клявзуля, що зобовязує Італію підпорядкуватись політичним, економічним і фінансовим умовинам, що вийдуть пізніше від Аліянтів.

Як використати здачу під воєнним оглядом?

Та головну увагу звертає тепер аліянтська воєнна команда на те, щоб Італія вратувала свою фльоту, що має тепер відплисти до аліянтських пристаней, або, якщо це неможливе і є небезпека, що може попасти в німецькі руки, щоби зістала радше знищена і затоплена. Далі Італія зобовязалась ставити збройний опір німцям, якщоб вони заставляли її далі воювати, чи далі ворожо виступати проти Аліянтів. Італія має теж старатись стягнути всі свої війська з Балкану, чи з інших країв, що є під націстівською владою. Вона має теж допомогти, щоби не дати вивтікати з полудневої й середущої Італії яким чотиром дивізіям німецького війська, що успіли втекти з Сицилії. Теж візвано італійських робітників, що працюють при будові кораблів чи транспорті, щоби в нічому не помагали німцям.

АЛІЯНТИ НАСИЛАЮТЬ СВІЖІ СИЛИ ДО ІТАЛІЇ.

КАЇРО (Єгипет). — Доходять відомости, що аліянтські війська займають Італію з різних місць, згл. пристаней. І то в самій середині Італії. Говориться про британські, американські та канадійські частини. З Тунісу аліянтське радіо звернулось до італійського населення з зазивом, що отсе тепер настала година пімсти над тими, що їх втягнули в війну.

„ЗРАДА", КАЖУТЬ НАЦІСТИ ПРО ПОДІЇ В ІТАЛІЇ.

ЛОНДОН. — Вістку про здачу Італії Аліянтам передано в Німеччині з великим опізненням. Подано, що німецький уряд нічого не знав про такі заходи з урядових італійських кол, себто від італійського короля і премієра Бадолія. Але, кажеться далі, був приготований на цю „зраду" з тої хвилини, як не стало Мусолінія, що був до кінця вірним союзником Німеччини. Те, що сталося в Італії від упадку Муолінія називає німецька пропаґанда „злочинним заговором" з боку британців і американців „проти оборонців християнства".

СОВЄТИ ЗАНЯЛИ СТАЛИНЕ В УКРАЇНІ.

ЛОНДОН. — Совєтська армія виказує дальші успіхи на довгому німецько-совєтському фронті. Та найважнішим успіхом є заняття міста Сталине (Юзівка) в Донецькім басейні. Тепер уже можна сказати, що німці втратили Донецький басейн, про якого багатства стільки написали. На полудні совєтські частини поступають вперед в такому скорому темпі, що пишеться, що є загрожений Маріупіль, якого втрата означалаб для німців теж і втрату Криму. На півночі Совєтські війська находяться уже 96 миль від Києва. Коли іде про Сталине, то його здобуто штурмом, по шестидневній завзятій боротьбі. Здобули його частини, вибранці з 16 піхотних дивізій. Таке подають совєтські комунікати, додаючи, що заразом відбито від німців в Донбасі 150 дальших місцевостей.

ІТАЛІЯ БУЛА 1,181 ДНІВ У ВІЙНІ.

КАЇРО. Кінець війни Італії з Аліянтами означає, що вона була в війні 1,181 днів, та в цьому часі зазнавала весь час щораз нових понижень її престижу та щораз нових територіяльних втрат. Дня 7. травня цього року, по прогрі в Туніс, було ясне, що це означає кінець італійської „імперії", та що доля Італії запечатана, коли іде про воєнних успіх і воєнну перемогу.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

Безумовна здача Італії

Минуло всього кілька днів, як аліянтські війська вступили на властиву европейську землю, себто на італійську сушу. Ще не було навіть часу звести якийсь більший бій. І не було нагоди зломити якийсь поважний опір. А тут нараз сповіщено, що Італія безумовно піддалась.

Не будемо входити в подробиці, в яких обставинах це сталось, що тут найбільше заважило, та які були тайні чи явні переговори. Бо найважніше: сам факт. І з цеї точки треба на це глядіти, тепер, у сучасну пору.

Як тільки зліквідовано Мусолінія і фашизм, можна було бути певним, що новий італійський уряд не зможе довго вдержатись стоячи далі при Німеччині та в війні з Аліянтами. Скорше чи пізніше булоб прийшло до явної революції, бо італійський нарід, а зокрема італійське робітництво, було за замирення з Аліянтами і за стягнення італійців з тих фронтів, куди їх затягнув Гітлер.

Фашизм, як бачимо, виявив себе цілковито безсильним, коли йому прийшлось переживати справжню кризу. Він нігде не знайшов у кризі тих фанатиків, яких повинен був собі виховати принаймні серед італійської молоді. Бож чим інакшим можна собі пояснити, що так легко, за одну ніч, пішло з ліквідацією Мусолінія та цілої фашистівської партії й ідеольогії, що були так довго всемогучими панами в Італії? Виходить, що був фашизм, що була фашистська кліка, але все те не ввійшло в глибину душі італійського народу. Значить, що було штучним витвором, який в народі не принявся.

Ось цей факт кидає ясне світло й на те, що діється в інших диктатурах і з іншими вождями і диктаторами. Є вони великими панами, коли брати під увагу звеличування їхньої власної кліки, преси та іншої пропаганди, ними контрольованої. Є вони дуже сильними, коли мають довкола себе поліцію привчену до усіх можливих звірств, коли іде про переслідування не то чужих, але і своїх рідних, що не годяться з диктатурою. Ось так блестять вони фальшивим блеском і фальшивою силою, опертою на звірській дисципліні і таким сліпім послусі, що ліквідує всяку опозицію. І триває це так довго, поки одного дня усе те не гримне і не зникне безслідно — без усякого гомону.

По Італії не прийдеться довго ждати і на Німеччину. І там німецький нарід захоче ратуватись від цілковитої заглади зліквідуванням Гітлєра і націзму та звертаючись до Аліянтів з таким самим предложенням безумовної здачі, як це зробила Італія. Бож інакше Німеччина зістане цілковито знищена, що очевидне.

Ось і тому безумовну здачу Італії треба вважати першим справжнім початком кінця війни. Але це є теж початком ліквідації диктаторів, ось тих опирів, що стільки нассались невинної людської крови, та для яких не повинно бути місця в новому ладі.

Щораз більша єдність

Чим ближче до закінчення війни в Европі, тим більше видвигається такі важні справи, головно щодо повоєнного організовання Европи і світа, щодо яких є ще розбіжні думки. Та видвигається їх на те, щоби порозумітись ще заки осягнено перемогу, як їх треба розвязувати. А настається на їхню розвязку вже тепер, бо припускається, і то цілком слушно, що тепер є лекше дійти до згоди ніж тоді, коли війна буде закінчена. Не можна сказати, що вже осягнено в самій Америці згоду щодо тих найважніших проблем. Цього ще нема, коли іде про громадянство, що висказує свої погляди в пресі, чи в публичних дебатах. Нема, коли іде і про уряд, бо є такі многі справи, щодо яких не можна рішати в самій Америці, а треба порозумітись з іншими. З Великою Британією, як виглядає, таке порозуміння вже є, але нема його з Советами. Та саме тепер над тим і працюють, щоби скликати такі конференції, на яких булиб обовязково заступлені Совети, а властиво, щоб на одній з них таки був сам Сталін, щоби остаточно вирішити спільно спірні проблеми і пізнати, чи можна щодо них дійти до повної згоди.

Але сталася тепер одна така важна подія на „нашому домашньому фронті, на яку теж треба звернути увагу. Є нею безсумнівно ось та резолюція, що зістала ухвалена одноголосно на нарадах Републиканської Дорадчої Ради Для Післявоєнних Справ, а яка заявляється за „відповідальну участь Злучених Держав у повоєнній кооперативній організації з суверенних держав на те, щоби не допускати до мілітарних агресій, та щоби довести до постійного мира при допомозі організованої справедливости у вільнім світі".

Коли до цього додати ще те, що говорив такий визначний републиканець як Томас Дюї, губернатор нюйорського стейту, про потребу продовження істнування мілітарного союзу між Злученими Державами і Великою Британією, є і по війні, то бачимо, що тут уже зліквідовано цілковито те, що звемо „ізоляцією" в дуже рішучий спосіб. І важне теж і те, що ухвалам Републиканської Дорадчої Ради приплескували навіть ті, що були найзавзятішими ізоляціоністами.

Ось тим осягнено дуже багато, бо це є важний крок, коли іде про майбутнє затвердження ось такої повоєнної кооперації з другими державами з боку американського сенату. Як бачимо, громадським способом, усувається звільна одну з найбільших перешкод і осягається єдність. А без неї не можнаб думати про те, щоби можна було завести в світі кращий лад, бож без участи Америки така річ неможлива. Та тепер уже можна вірити, що Злучені Держави не тільки хочуть завести „новий" лад у світі, але що його таки будуть заводити.

Проф. Микола Чубатий.

Американський ізоляціонізм та українська справа в Европі

Що це американський ізоляціонізм?

Серед американського громадянства змагалися довгий час в справі заграничної політики дві струї.

Більше поступова частина громадянства була того переконання, що Америка не може відокремитися від політичного життя інших народів світа, передовсім народів Европи. Навпаки, Америка повинна, а навіть мусить, інтересуватися всім тим, що діється в Европі та брати в міжнароднім життю світа чинну участь.

Друга частина була переконання, що Америка не повинна мішатися до справ життя чи боротьби інших народів поза Америкою, а тільки замкнутися у своїх американських інтересах на американськім континенті та дбати про власний добробут та економічний розквіт.

Війна спричинила, що ті противенства притихли, але не зникли. Перший погляд більше ідеалістичний та братолюбний, другий більше егоїстичний. Та в політиці народів годі руководитися тільки братолюбієм, бо заграничня політика це не діло милосердя. Тому виглядалоб на перший погляд, що друга течія, яка каже американському громадянству триматися осторонь від бурливої політики світа, є більше узасаднена та більше згідна з інтересами Америки. Від англійського слова „айзолейшен" (відокремлення) називають прихильників тої течії серед американського громадянства „айзолейшіністс" або, як ми називаємо, ізоляціоністами.

Слушність ізоляціоністів тільки позірна, так виглядає на перший погляд. Не треба думати, що тільки ізоляціоністи дбають про Америку, а противники ізоляції жертвують інтересами Америки в користь міжнародного добра. Так не є; противники ізоляціонізму не є не то меншими американськими патріотами від ізоляціоністів, ані теж не гірше розуміють інтереси Америки від них. Різниця між одними та другими тільки ця, що противники ізоляції дивляться на добро Америки зі ширшого світогляду. Коли вони кажуть Америці мішатися у справи Европи, то передовсім тому, що передбачують ту небезпеку, що грозить Америці з міжнародного замішання, а вмішуючись у війну чи в справи Европи, хотять наперед запобігти тому нещастю, що й так прийшлоб до Америки, тільки дещо пізніше. Тому кажуть противники ізоляції, краще є запобігти наперед клопотови, помогти приятелям побити противника десь там далеко в Европі, ніж допустити, щоби війна докотилася до Америки, колиб приятелі Америки та демократичні держави за морем були поконані.

Від Вилсона до Рузвелта.

Найкраще, немов показовою лекцією на слушність думки противників ізоляції є останних двадцять пять літ між першою та другою світовою війною. Перша світова війна, в якій теж в поважній частині брала участь Америка, закінчилася перемогою аліянтських держав над Німеччиною та її союзниками. Переможна Америка через тодішнього свого президента Вилсона могла помогти завести порядок в світі. Сталося інакше. Америка та світ витратили багато жертв на віднесення перемоги, одначе тривалого мира не добуло людство. Чому не добуло? Тому, що Америка через ізоляціоністів, що мали більшість в сенаті, вицофалася з міжнародної політики. Ідея Вилсона про самовизначення народів була злегковажена імперіялістами. Твір американського духа Ліга Націй зійшла на ніщо тільки тому, що Америка вицофалася з світової політики завдяки американським ізоляціоністам. А наслідки того кроку ізоляціоністів? Нині їх оглядаємо. По двадцять пяти літах Америка мусіла знов піти у війну і поносити куди більші жертви крови та майна. Цього можливо не булоб, колиб не американські ізоляціоністи, що пхнули Америку на шлях ніби власної, американської, але кепсько зрозумілої політики ізоляціонізму.

Ізоляціоністи та противники ізоляції в теперішній війні.

Ті дві струї серед американського громадянства змагалися від перших днів нової світової катастрофи. Ізоляціоністів репрезентував так званий комітет: „Америка Фирст", що усіми силами не хотів допустити до участи Америки у світовій війні, а навіть противився зброєнням Америки, як непотрібному видаткови. Ізоляціоністи твердили, що Америка має природну захорону: два океани. Тому не треба їй брати собі прикладу з розсварених серед републиканської партії, але не брак теж було демократів-ізоляціоністів, особливо з більше консервативного крила.

Сили ізоляціоністів були доволі сильні на початку теперішньої світової війни, вони ще нині в Америці не такі дуже слабі. Вони то вязали президентови Рузвелтови руки в помочи демократичним країнам світа, вони ще й нині то тут то там показують свою силу.

Одно є певне, що події від Перл Гарбор, себто від підступного нападу Японії на Америку, доказали, що слушність була за президентом Рузвелтом та його табором противників ізоляції. Напад Японії на Гавайські острови, отже на найближчу посілість Америки поза її континентом, стали доказом, що такий напад був би можливий також на американський континент. Такий напад міг би бути навіть цілком успішний, колиб перед тим Німеччина знищила Анґлію, першого союзника Америки в Европі та спільно з Японією виконала атаку на американський континент рівночасно зі сходу та заходу.

Іншими словами воєнні події доказали слушність противників ізоляції а неправильність поглядів ізоляціоністів, що Америка може спокійно собі заживати благ світа, не мішаючися у справи міжнародної політики, а зокрема Европи. Події доказали, що президент Рузвелт куди краще боронив інтересів Америки, коли радив Америці вмішатися у справи світової европейської війни, ніж ізоляціоністи, що радили сторонити від воєнної заверухи в Европі.

Американські українці супроти ізоляціонізму та противників ізоляції.

Американські українці як горожани Америки мусять мати в першу чергу на оці інтереси Америки. І іншого підходу не вимагають від них українці, що живуть на українських землях. Вони добре розуміють, що повною льояльністю супроти прибраної американської батьківщини американські українці прислужаться ще найкраще теж і українській справі. Річ природна, що й ізоляціонізм з американської точки видження це ще не брак льояльности супроти Америки. Це радше гірше чи менше передбачливе розуміння американських інтересів. Тому з природи річи, перед вступленням Америки до війни, могли і між американськими українцями знайтися такі, що могли бути за ізоляцією, не перестаючи отсим бути добрими та льояльними американцями.

Тому не можна твердити, щоб і серед українців не були прихильники ізоляціонізму, які думали, що в той спосіб краще прислужаться Америці й українській справі в Европі. Зате певне є те, що величезна та подавляюча більшість американських українців стала відразу, ще й перед подіями в Перл Гарбор з 7-го грудня 1941 проти американського ізоляціонізму, чого доказом однодушні резолюції масового Конгресу Американських Українців з травня 1940 року. Конгрес заявився вже тоді за заграничну політику през. Рузвелта, отже ще півтора року перед нападом Японії на Америку.

Пізніщі події, себто зрадницький напад Японії на Америку, кольоніяльна господарка Гітлера в Україні на сто відсотків оправдали правильність неприхильного становища американських українців супроти американського ізоляціонізму.

Американський ізоляціонізм та справа визволення України.

Нині американський ізоляціонізм лежить на лопатках. Навіть найзавзятіші з републиканців, що були за ізоляцію, тепер залишили ось такі ізоляційні погляди. Тому в заграничній політиці попирають през. Рузвелта. Всі події говорять, й то понад всякий сумнів, що американський ізоляціонізм під сучасний момент був би найбільшим нещастям не тільки для Америки, але також для всіх поневолених народів в Европі, між ними також і для українського народу. Представмо собі нині таке положення, яке повторилося по попередній світовій війні. Америка, помігши поконати противників, вицофується з европейської політики. Що тоді лишається на побоєвищу Европи? Лишається тоді тільки сильна і непереможна червона Росія, що заводить в Европі лад по своїй вподобі. Який лад, всі знаємо. А чого бажає собі український нарід в Европі? Чи не переможного приходу тої армії, що несе свободу народам.

Недавно президент Рузвелт підкреслив, як Америка розуміє ту свободу та який світ хотілаб вона видіти по цій кровавій різні народів. Америка бажалаб видіти світ народів, що самі означилиб себе, себто установили собі такі влади, яких самі хотять. Друге, Америка є проти всякого гнобительства та проти всякої несправедливости.

Деж може бути сумнів для американського українця, де його місце, в якім таборі? Та так є, на щастя, що його американські інтереси—теж вповні згідні з інтересами старої батьківської землі. Вони гармонійно сходяться. Так як безпека на світі є неподільна, так само неподільна є воля. Саме Америка, репрезентована през. Рузвелтом, себто Америка протиізоляційна, є за таким розумінням нового кращого світа.

ІВАН ФРАНКО

Борислав Сміється

(Повість)

34)

V.

У понеділок рано виринало блискуче сонце споза рожевих хмарок, щоб через день знову палити та жарити нерозцвілу підгірську землю. В блискучій легенькій бричці на ресорах, тягненій парою бистрих пігавистих коней, їхав Леон Гаммершляг з Дрогобича до Борислава. Веселий, рожевий був настрій його духа, блискучі надії виринали перед ним, розросталися, повніли, набирали тіла і крови. Мірне гойдання брички розкішно вколисувало його, а його власні мисли та думи золотили перед ним увесь світ. Алеж бо й напрацювався, налітався він через тих три тижні, назвався неспокою, тривоги, наволочився з усякими людьми, поки таки не добився свого, не вхопив серед тої сутолоки золоту нитку, котра чень заведе його й до клубка багатства! Його побут у Відні, сяк чи так кажучи, був справді одною з найсміливіших і найщасливіших його спекуляцій. То була правдива ловля на золоту рибку! Ну, вдалась йому та ловля так, що лїпше й годі! Леон передумував усі подрібності тої геройчної ловлі, обчислявся з часом і грішми, щоб усе в задуманій ним афері пішло правильно, вміло та справно, як у годиннику. Головна суть його гадок була ось у чім.

Проживаючи у Відні бельгійський хемік Ван Гехт, що від кількох літ працював над аналізом земного воску, по довгих пробах винайшов спосіб чищення того воску до такої степені, що очищений віск тратив властивий, неприємний нафтовий запах. Невеличка примішка бджоляного воску надавала йому запах, а знов інша хемічна примішка — барву звичайного, чистого бджоляного воску. Цей новий фабрикат він назвав церезиною і вистарався про патент на виключне користування зі свого винаходу. Проби свого воску Ван-Гехт післав між іншими і до церковного синоду в Росії з запитанням, чи міг би такий віск найти вступ до православних церков, і з заявою, що в такім разі він міг би доставляти його у великій масі і по ціні, далеко нижчій, ніж ціна бджоляного воску. Синод відписав йому по якімсь часі, що предложений віск випробувано, що він виявився нічим не гіршим від бджоляного, і що в кожній православній церкви в Росії свічки з того воску можуть горіти без ніякої уйми[37] для хвали Божої. Вразі, колиб він, Ван-Гехт, міг достачити багато такого воску і по дешевій ціні, синод запевняє йому великий збут у Росії.

Маючи той важний дозвіл і патент на семилітню власність свого винаходу, Ван-Гехт задумав добитися ними міліонового маєтку. Він досі був бідним техніком, з тяжкою бідою стягнувся на уладження у Відні власної невеличкої хемічної лябораторії, в котрій працював сам при помочі тільки одного асистента-помічника, німчика Шеффеля. Тож і не диво, що тепер він рішився якнайдорожче продати здобуток своєї праці в тій цілі він оголосив у торгових та біржових віденських часописах свій винахід і отворені для нього обширні збутні ринки, запрошуючи П. Т. панів підприємців, фабрикантів та капіталістів, котрі при його співучасти хотіли би зробити користну спекуляцію, до порозуміння чи то особисто, чи то за посередництвом агентів з винахідником Ван-Гехтом". Це оголошення зробило відразу чималий розрух серед віденських капіталістів, а особливо серед галицьких підприємців, що віддавна вже гріли руки при бориславській нафті та при бориславськім воску. Довкола убогої Ван-Гехтової лябораторії, поміщеної в найменшій, вогкій квартирі в сутерені, почали тишком та крадьком забігати різні агенти; один одного уникав, а нікотрий не приступав прямо до діла, тільки вітрив з боків, мов собака. Ван-Гехт бачив усе те, і хоч потроху нетерпеливився в ожиданні бажаного міліона, то, з другого боку, і радувався, знаючи, що в капіталістичнім світі вже воно так ведеться, що коли йде про якесь важніше діло, то насамперед нюхається і мацається на всі боки, що ніхто нікому не довіряє, один одного боїться, і хоч кожний рад би випередити своїх собратів у погоні за зиском, а по змозі ще й одного та другого собрата повалити на землю, то, з другого боку, кожний старається ні в чім не подати виду іншим, хоч вже внутрі і згоріє всепожираючою горячкою. ВанГехт знав те добре і старався й собі не подавати ніякого виду. Він по давньому працював із своїм помічником у лябораторії, заходив часом на біржу, але все держався збоку, смиренько, мов і зовсім не той. Але, проте, він добре замічав, що його низенька підсадкувата і трохи обрезкла фігурка починає звертати на себе увагу в тім світі володарів капіталу.

Та воно й не диво було. Адже це діялося при кінці 60-тих років, у добі великого промислового розгону в Австрії, в добі великої спекуляційної горячки, великого „AUFSCHWINDL"[38]. Адже в той сам час, коли в газетах появилося Ван-Гехтове оголошення, клалися основні камені під славнозвісну „ротунду", головний будинок віденської всесвітньої виставки в 1873 р.! А що рівночасно з тим біржовим та спекуляційним „Авфшвінда"-ем і невідлучно від нього сіялися сімена віденського „краху" 1873 року, цього в добі горячки ніхто не прочував, а Ван-Гехта це й зовсім не обходило.

(Дальше буде).

[37] Уйма — недостача, шкода.

[38] Aufshwindl — розцвіт.

Лист від вояків ззаморя до батьків у Канаді

ДОРОГІ РОДИЧІ!

Цим листом повідомляємо Вас, що ми, Ваші сини, а канадійські вояки, знов зійшлися тут в Англії, щоб — голодні рідного слова, накормитися ним, і — спрагнені української пісні — напитись її.

На цей раз ми зійшлись у Лондоні й побули разом два дні — в суботу, 31. липня, і в неділю, 1. серпня. Першого дня ми провели час у домівці Клюбу Канадійського Леґіону, а другого дня, у неділеньку святую, в девятій годині рано пішли помолиться до грецької церкви; там вислухали Службу Божу, а потім Панахиду по тих наших товаришах, що їм уже „ні болізні, ні печалі, а жизнь безконечная". По відправі перейшли ми до салі, де мали перекуску, а відтак потішали себе рідним словом і рідною піснею: співали всі разом, які лише знали пісні...

А було нас шістьдесять хлопців. То невеликий процент нашого тут загального числа. Одначе, якби Ви знали всі ті труднощі, які ми тут маємо (військова влада не може відпускати всіх хлопців наraз, а з другої сторони великі тут обмеження залізничі), то призналиб Ви, що був то досить гарний гурт Ваших дітей.

То пишемо цей лист до Вас, Дорогі Наші Родичі, щоб знали Ви, що ми були зійшлися тут, щоби — як не Вас, то бодай наше Слово до серця пригорнути... Може й Вам від того лекше стане, довідавшись про це.

Так от про це ми Вас ласкаво повідомляємо.

Але цим разом і просьбу маємо до Вас. Вислухайте її, просимо Вас дуже! Та й перекажіть її нашим дядькам, дідусям, братам і сестрам нашим, нехай і вони довідаються про нашу просьбу.

А вона ось яка:

Ми хочемо тут відкрити власну домівку-кантину для українських вояків в Англії, щоб вони не лише раз чи двічі на рік могли зійтися, але завжди, коли прийдуть до Лондону, могли зайти до своєї хати, як до рідного дому в далекій країні. Щоб могли кожний раз зайти й подихати своїм, рідним. А Ви знаєте, що немає в нас на те грошей. Тому просимо Вас прислати нам на ту ціль грошей. Зберіть громадно, передайте Централі Комітету Українців Канади в Винніпеґу, а Централя перешле ті гроші нашому Клюбові. Тільки не отягайтесь, просимо Вас! Бо хто знає, де ми будемо за два-три місяці?... Уприємніть нам наш час во дні бур грізних.

Це одна справа, яку просимо перевести в діло негайно, зараз, як лише прочитаєте цей лист. Ваші діти **мусять** мати в Лондоні або в Манчестері свій притулок — кантину. Всі народності мають свої готелі навіть дуже великі й пишні — поможіть нам добути хоч малий куточок. Бо хіба ми не Ваші діти?

А друга справа ще важніша за першу й вона кричить до самого неба! **Ми голодні духовного слова, а не маємо тут ні одного українського військового духовника, щоб нам те слово голосив, щоб пільгу серцеві подавав.** Ми вже по два й по три роки не чули Служби Божої в нашій мові, хоч над нами смерть гуде! Ми просимо, **ми вимагаємо** від Вас хоч двох капелянів — греко-католицького і православного, бо — як то Ви хочете, щоб ми воювали і вмирали навіть без слова потіхи?... Пришліть нам двох священиків, хоч би й літаком!

Нехай уже раз ми — стужені за рідною Церквою — почуємо, що нас осіняє Дух Христа.

Про це Вас просимо, про це Вас молимо, цього від Вас **домагаємось!**

Поздоровляємо Вас зза моря і просимо нас не забувати!

Цей лист написав від своїх товаришів і від себе

Володимир Г. Купченко,
лефтенант Канадійського
Панцирного Корпусу

ЗАМІТКА:

Екзекутива Комітету Українців Канади вислала $250,00 Союзові Українських Канадійських Вояків з нагоди їх Зїзду, який відбувся в Лондоні прикінці липня. Таксамо вислала і іншими разами гроші й пакунки з провіянтами.

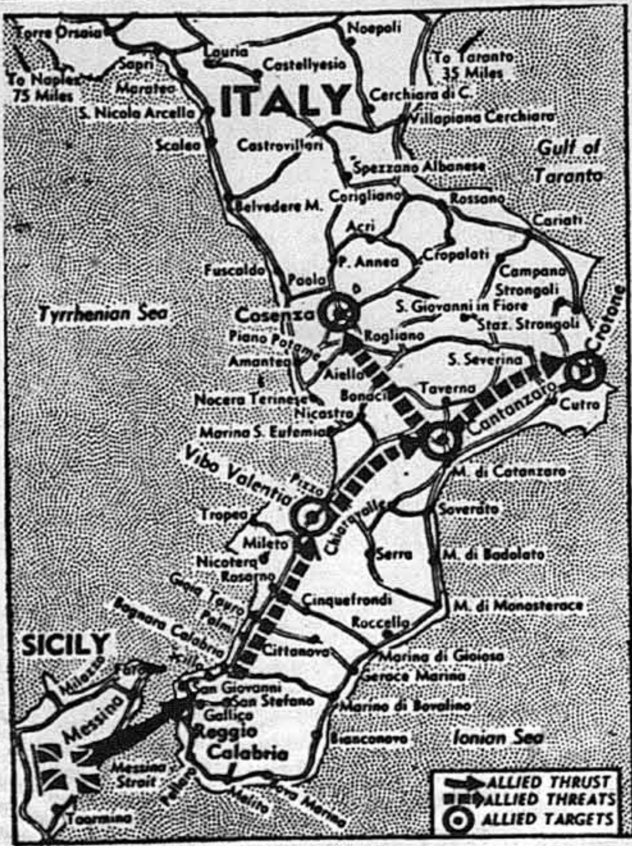
На Конґресі Комітету Українців Канади принято „Резолюцію ч. 11", котра висловлює домагання Конґресу, щоб відповідальні власті назначили капелянів для наших хлопців за морем. Цю справу Екзекутива Комітету Українців Канади має постійно на увазі.

Цей лист є дальшим закликом до жертвенности на Фонд Комітету Українців Канади. Обіжник ч. 6 з серпня 7. 1943, який був висланий до всіх відділів КУК, подає грошеві вимоги Комітету.

Просимо узглядніти прохання наших хлопців за морем.

(„Новий Шлях").

ЩОБ СПОВНИТИ ЯКСЛІД ОБОВЯЗКИ ЧЛЕНА УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, ТО НЕ ВИСТАРЧИТЬ НАЛЕЖАТИ САМОМУ ДО СОЮЗУ. БО ДО ЧЛЕНСЬКИХ ОБОВЯЗКІВ СВІДОМОГО ЧЛЕНА НАЛЕЖИТЬ ТАКОЖ ОБОВЯЗОК ЗАПИСАТИ ДО СОЮЗУ ЦІЛУ СВОЮ РОДИНУ, СВОЇХ ПРИЯТЕЛІВ ТА БЛИЗЬКИХ ЗНАЙОМИХ.

ВІЙНА В ІТАЛІЇ ДАЛІ ВЕДЕТЬСЯ.—Вправді Італія безумовно піддалась, але в Італії є ще всюди німецькі частини. Тому Аліянтам приходиться поступати поволі й здобувати з різних боків територію за територією. На мапі бачимо напрям, в якому наступає в полудневій Італії славна Британська Восьма Армія.

ЧОРЧИЛ НАДІЛЕНИЙ ПОЧЕСНИМ ГАРВАРДСЬКИМ ДОКТОРАТОМ.—Зліва це британійський премієр, Винстон Чорчил, знятий кілька хвилин по церемонії в Гарвардськім Університеті, підчас якої надано йому почесний титул доктора прав. Біля нього є Джеймс Б. Конент, президент Гарвардського Університету.

З ДОМАШНЬОГО ФРОНТУ

Ударна Кампанія за Третю Позичку.

Кампанія за Третьою Позичкою Америки розпічнеться 9. вересня і буде тривати 3 тижні. В тому часі кожен американець повинен купити двічи тільки бондів, що купив попереднього разу, найменше на 100 дол. Грошей треба на гармати, кораблі та літаки для наших хлопців на бойовому фронті. Третя Позичка має принести федеральному скарбови 15 біліонів долярів.

Вважайте на свої платничі чеки

У біжучому році федеральний уряд самий видасть 2,000,000 чеків і перешле їх почтою. Хто дістає такі чеки, хай порозуміється з листаром, щоб він задзвонив, коли приносить почту з чеком. Коли хто міняє чеки в крамниці, хай старається робити це все в однім місці, щоб не було помилки щодо особи. Треба дуже вважати, щоб чеків не крали і не підписували чужі люди. Таксамо важне є повідомити про кожну зміну адреси того, хто висилає чеки.

Пригадки про пайкування

Цукор. Купон ч. 14 у Пайковій Книжечці число Один важний на 5 фунтів через місяць жовтень. Червоні купони (на мясо, товщі, оливу, сир) названі буквами X і Y важні аж до 2. жовтня.

НЕ ПУСКАЮТЬ НА УКРАЇНУ ВОЄННИХ ВТІКАЧІВ.

БЕРН, (Швайцарія), (ОНА). — В Швайцарії чули офіяльну пересторогу німецького уряду, щоби німецькі біженці з бомбардованих міст не важилися їхати на Україну, бо там тепер такі обставини, що цивілям не можна туди їхати. Колись було інакше і німецькі біженці могли спокійно там жити, але тепер воєнні обставини змінилися і цивілі мусять здержатись з виїздом на Україну. Навіть на Західну Україну не можна їхати, бо там тепер будуються укріплення і залізниці находяться під військовою контролею. Хто з втікачів не хоче наражуватися на неприємности, то най виїздить до Польщі, або до Чехословаччини.

Дотепер було так, що як англійська й американська фльота бомбардувала німецькі міста, то націсти висилали бездомних людей до Польщі й на Україну. Там тепер є сотні тисяч таких збігців. Особливо в Східній Галичині, бо німці уважали, що Аліянти не будуть галицьких міст бомбардувати й висилати туди кого попало. Кажуть, що на Великій Україні також опинилося багато німецьких збігців, але видко, що тепер німцям не везе і вони збираються відступати, бо цивілів більше на Україну не пускають.

НІМЦІ НАЙМАЮТЬ ДО ПРАЦІ ПОЛЬСЬКИХ ЗАЛІЗНИЧНИКІВ.

ЛОНДОН, (ОНА). — Німцям вже зачинає бракувати фахових залізничників. Націстська преса в Польщі напечатала відозву дирекції польських залізничників вертати на свої позиції. Як німці забрали Польщу, то польські залізничники були відправлені від праці, бо німці їм не вірили. Окупанти боялися, щоби поляки не нищили льокомотив і відправляли від праці кожного, хто на їх думку міг саботувати транспортацію. Вони були спровадили з Німеччини велику кількість своїх залізнодорожників й оперували залізницями самі. Але тепер вже не можуть дати собі ради. Не можуть, здається тому, що багато кваліфікованих німецьких залізнодорожників вибило польське підпілля, а нових більше нема. Тому власне дирекція польських залізниць примушена звертатися до поляків і просити їх вертатися до праці. Німці кажуть, що як польські залізнодорожники вернуться на свої позиції, то їх зроблять старшими й підвищать їм платню. Тільки не знати, чи таких багато найдеться, бо поляки бойкотують німецьку адміністрацію.

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА"

Information About The September 15 Income Tax Declaration

Q. Who must file tax estimates on September 15?

A. Only people with income outside of wages or salaries, people whose tax is not withheld at the source, or whose tax on wages exceeds the amount withheld.

Q. How can I tell whether I must file a Declaration?

A. If you are a taxpayer you will receive a notice from your collector of Internal Revenue explaining in detail who must file. Study it carefully to see if you are one those listed. In general, people must file the Declaration if they fall under any of these three classifications:

(1) If you expect your wages subject to withholding this year to amount to more than $2,700, if you are single, or $3,500, if you are married, or if your wages exceeded those amounts last year.

(2) If you expect your income from sources other than wages subject to withholding to more than $100 this year, and your income last year was sufficient to require filing an income tax return, or you expect it to be sufficient this year year to require filing a return.

(3) This year only, ff your wages subject to withholding are less than the $2,700 or $3,500 filing requirement, but you were required to file a return for 1942 and you earned more in 1943 than you expect to earn in 1943.

Q. What if I make an error in calculating my September 15 Declaration?

A. Amendments or revisions of a Declaration may be made in any subsequent quarter after the original Declaration is filed. Thus, the Declaration of Estimated Tax for 1943, to be filed September 15, could be amended on or before December 15.

Q. May I make the same amendment if my income changes after I have filed my Declaration?

A. Yes.

Q. Is it possible to get an extension of time for filing my September 15 Declaration and paying my tax?

A. Yes, if you show good cause, the Commissioner of Internal Revenue may grant an extension of time for both. But no long extension will be granted except for taxpayers who are abroad.

Q. Can a husband and wife make a joint Declaration?

A. Yes.

Q. Does making a joint Declaration on September 15 obligate them to make a joint income tax return for the year in March 1, 1944?

A. No. They may make individual or joint returns just as heretofore.

Q. Do I still have to file an income tax return next March?

A. Yes. Every taxpayer is required to file a final return on or before March 15, 1944, showing his actual income for 1943, and figuring in the usual deductions and credits.

Q. Is this final return the the balancing return for 1943?

A. Yes. You balance what you have paid on your 1943 tax, under your estimate, against the amount actually owed as shown by your final return. If you still owe a bit more you pay it before or on March 15. If you have already overpaid your tax, the Treasury will credit or refund the balance to you.

Q. On the September 15 Declaration of Estimated Income Tax, exactly what counts as a credit against the income tax which I estimate I owe for 1943?

A. The credits are: (a) all Victory tax withheld from your pay from January 1, 1943, until the first income tax withholding in July; (b) all income and Victory taxes withheld from your pay, beginning with July through December 31, 1943; and (c) any income tax installments you paid March 15 and June 15 on your 1942 tax.

Q. Suppose there is something about the Declaration that is not clear to me?

A. Then get in touch with the office of your local Collector of Internal Revenue, and he will answer your question.

(Office of War Information, Washington, D. C.)

ПРОФЕСОР МІСЬКОЇ КОЛЕҐІЇ ЯПОНСЬКИМ АҐІТАТОРОМ.

НЮ ЙОРК. — Влада поставила перед суд у Бронксі Джана С. Клейра, бувшого інструктора для історії в „Сити Каледж оф Ню Йорк", та в інших високих школах, під замітом ведення пропаґанди в користь Японії ще перед нападом на Перл Гарбор. Клейр був знавцем далеко-східних відносин і писав статті на політичні теми в журналах та часописах. У статтях він відносився усе прихильно до Японії, тому, як це пізніше виявилося, що він був на службі японського уряду як пропаґандист. Суд зажадав 5,000 дол. запоруки за випущення на волю обжалованого.

ПІДПИРАЙТЕ БИЗНЕСМЕНІВ, ЩО ОГОЛОШУЮТЬСЯ В „СВОБОДІ", А ТИМСАМИМ ПІДІПРЕТЕ „СВОБОДУ".

Вибух Везувія

(3)

Після сімох тижнів.

Вертаючи з Греції і Сицилії, я знову приїхав до Неаполя і тепер рішив оглянути місцевости знищені останнім вибухом Везувія. По величавій Етні вид Везувія не зробив на мене особлившого враження, бо Везувій нижчий від Етни два й пів раза. Наслідком останнього вибуху він став навіть на сто метрів нижчим, бо підчас вибуху вилетіла горішня частина кратеру у повітря.

Я вибрався дня 28. травня на оглядини підвезувіянських місцевостей. Від Сан Джіованні вже видко сліди вибуху. По городах і полях лежав попіл, але тут ще не було видко шкоди. Щойно в місцевости Санта Анастазія видко було спустошення. Усі городи були залиті шлямом, який повстав з перемішання вульканічного попелу з водою. А води мусіло бути подостатком, бо в звязку з вибухом Везувія, наслідком вибухів водної пари з кратеру, повітря було насичене парою і вона скроплювалася у виді дощів. Цей шлям цілком понищив яринні городи і почасти винниці. Але найбільша катастрофа стрінула підчас останнього вибуху містечко Отаяно, віддалене 3 кільометри від кратеру Везувія, яке мало кільканацять тисяч мешканців. Як мені оповідано, підчас вибуху летів на Отаяно не тільки град камінчиків, але навіть і більші брили з ляви, так звані вульканічні бомби. Через те містечко було зовсім знищене. Це було сім тижнів, відколи зачався вибух Везувія, а пять тижнів по закінченню вибуху, але не зважаючи на змагання очистити вулиці при допомозі військових відділів, насипів були ще цілі гори, а висота їх доходила до першого поверха, а часом і вище. Містечко було так основно зруйноване, що ні один дім не зістався з дахом і стелею. Тільки голі мури без вікон зісталися з камяниць. Оба костели так само зовсім знищені. Вежі, дахи і склепіння позавалювалися і з костелів зісталися тільки бічні мури. В середині костелів були великі насипи з вульканічного каміння. Показувано мені каплицю одного з тих костелів. Вона теж була завалена і в ній погибло коло сорок людей, які там схоронилися підчас вибуху. Треба було признати, що руїни старинних Помпеїв, знищених Везувієм у 79 році по Христі, ліпше представлялися, як руїни Отаяно. Там принаймні партер будівель стояв почасти ненарушений, а тут усе грозило заваленням. Показалося, що Помпеї були далеко солідніше будовані, ніж новочасне містечко. Розуміється, що оглядати таке зруйноване містечко, дивитися на людське нещастя було дуже прикро. У місті стрічалося унещасливлених людей, які стратили своє майно, а то й рідню. Пригадую собі одного старішого чоловіка, який сидів коло брами зруйнованої хати, дивлячися блудними очима на прохожих. Він утратив підчас вибуху жінку і всі свої діти. А приїзжих було тоді в Отаяно багато. Вони приїзджали сюди зблизька й далека, щоб оглянути катастрофальні наслідки вибуху Везувія. Стрічалося тут багато чужинців, найбільше німців і англійців. На однім горбі, очищенім з попелу талапіллів, вибудовано з дерева реставрацію, почтовий і телеграфічний уряд для вигоди місцевого населення й чужинців. Доходи з цих підприємств ішли на потерпівших наслідком вибуху.

Інакшим способом було знищене село Боско Тре Казе. Воно положене на полудне від Везувія, між Везувієм і Помпеями, у віддаленню трьох кільометрів від кратеру. Це село залила лява. Воно положене на нерівнім терені і через те грубість ляви, яка сплила з Везувія, не була однакова. Залите було ціле село з виїмком кільканацяти хат, положених на горбах. Я вибрався доріжкою, щоби приглянутись розмірам знищення. Вид був незвичайний. Тут і там було видко димарі з залитих хат, що були положені на нижчих місцях, інших хат не було видко: вони були зовсім сховані під лявою. В селі була якась фабрика. Вона теж була облита лявою і тільки половина першого поверху і другий поверх виставали понад ляву. На вищих місцях видко було горішні частини дерев, зовсім счорнілих і звуглених наслідком того, що їх коріння і долішню часть залила лява. Візник віз мене по ляві, яка ще кілька тижнів тому була гаряча кількасот степенів Цельзія і була плинною. Тепер на верху була вона сціпеніла, темної краски, виглядала немов заскороджене поле. Це було наслідком звітрення, яке дуже скоро відбувається на ляві. Але дим, що йшов з ляви в деяких місцях, показував, що ми їдемо ще по тонкій корі, що під нею є ще огнистоплинна маса. Я зліз з доріжки і взяв у руку кілька грудок ляви. Вона була ще тепла. З цікавости я зачав розгортати рукою трохи глибше грудки ляви, але вони були такі гарячі, що я перестав це робити. Такою самою лявою були засипані в 79 році по Христі колишні Помпеї. Їх тепер переважно відкопано так, що можна вже ходити по вулицях старинних Помпеїв, як по новочаснім італійськім місті. Вони далеко ліпше заховані, як новочасне Отаяно. Будівлі тут будовано з каміння, а стіни є грубі. Вибух у 79 р. мусів бути найбільший з усіх вибухів Везувія, про які знаємо. Це видко з того, що тоді не тільки були залиті й засипані два міста: Помпеї й Геркулянум, які знаходилися у такім віддаленню від кратеру Везувія, як нинішне Отаяно, але була залита також місцевість Стабія, положена на полудне від Везувія у такім від нього віддаленню, як нинішній Неаполь. В Помпеях згинуло тоді коло 2,000 людей.

Я оглянув також Ресіну, положену на ляві, під якою знаходиться старинний Геркулянум. Тільки мала частина Геркулянуму є відкопана, решта знаходиться дуже глибоко під землею, а частина теж під містом Ресіною. Як глибоко засипаний Геркулянум, видко з того, що з одної камяниці сходиться до пивниці, де знаходяться двері, якими сходиться на найвищий (мабуть третій) поверх давнього амфітеатру.

І так побіч краси Неаполітанського заливу, побіч величности вульканічних вибухів видко грозу і сліди людського нещастя. Винуватцем усього того є Везувій, навколо якого у три кільометри віддаленню розсілося понад 100,000 людей. Сан Джіованні, Санта Анастазія, Сомма, Отаяно, Нові Помпеї (побудовані недалеко від руїн старинних Помпеїв), Торре дель Анунціята, Торре дель Греко, Ресіна, Портічі — усе те підвезувіянські містечка, а побіч них розсіяно багато сел і поодиноких хат. Усе те може бути кожної хвилі знищене, та й Неаполь зі своїми понад шістьсот тисяч мешканцями може не є безпечний від Везувія. Але, не зважаючи на те, люди тут мешкають через те, що ґрунт тут незвичайно плодовитий. Лява, яка стільки нещастя приносить людям, стає по якомусь часі дуже урожайною. Помаранчі, цитрини і добірне вино — це маєток тутешніх мешканців. А в тім люди незвичайно з околиць призвичаєні до вибухів Везувія. Одні з них шукають потіхи в релігії і тому підчас вибуху Везувія бачив я в Неаполі церковні процесії, інші апатично чекають на свою долю.

(Кінець).

КОНГРЕСМЕН ЗА ПРИЗНАННЯ БАЛТІЙСЬКИХ ДЕРЖАВ РОСІЇ.

ПОРТЛЕНД (Мейн). — Конгресмен Роберт Гейл, республиканець, висловив погляд, що Росія повинна мати слово в справі своїх західних границь, навіть якби через те стратили свободу Балтійські держави, тобто Литва, Латвія й Естонія.

МИР МОЖЕ ПРИЙТИ НА РІЗДВО.

ВАШИНГТОН. — Тутешний кореспондент газет синдикату Скрипс-Гаверд В. Филип Симс пише: „Німці можуть викинути Адольфа Гітлера й подати оферту до мира з Росією ще перед Різдвом, як це подають інформації, засягнені в джерелах з першої руки. Разом із головою Гітлера підуть голови найвизначніших його співпрацівників. Це звідомлення походить від виїмково добре поінформованого центрального дипломата, який недавно відвідав Европу, переїхавши Францію, Еспанію й Португалію".

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

МАНВІЛ, Н. ДЖ. — Зборн Тов. ім. Т. Швеченка, від. 349, відбудуться 12. вересня, в 2. годині, в Набожинського. Повинністю членів є прийти на збори на означений час. — І. Шегера, предс.; Д. Федина, кас.; Н. Лісний, секр.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА. — Збори Тов. Єдність, від. 163, відбудуться в неділю, 12. вересня, в 1. год. пополудні, в домі Горожан, 847 Н. Френклин ул. Просимо всіх членів прийти на збори, бо є важні справи до полагодження. — М. Паранич, секр.

СИРАКЮЗ, Н. Й. — Повідомляємо членів Тов. Укр. Січ. від. 39, що місячні збори відбудуться в неділю, 12. вересня, в 3. годині пополудні в У. Н. Домі. Просимо членів прийти на час як також принести тікети. — За уряд: О. Шмокалюк, предс.; В. Осохівський, фін. секр. А. Кудлик, кас.; А. Яворський, рек. секр.

КЛІФТОН, Н. ДЖ. — Збори Тов. Укр. Січ. від. 182., відбудуться в неділю, 12. вересня, в годині 3. пополудні, в гали парохіяльній, 45-47 Говп Еве., Пасейк. На порядку нарад є Тов. справи до полагодження. Тому обовязком кожного члена є прийти на збори. Довгуючих членів нагадуємо вирівнати свої залеглі вкладки, б інакше будуть суспендовані. — О. Боднарчук, предс.; Г. Яськів, секр.

ЦЕНТРАЛ ФАЛС, Р. АЙ. — Трикватральні збори Тов. ім. І. Франка, від. 93, відбудуться в неділю, 12. вересня, в годині 1. пополудні, в гали 59 Сентрал Ст. Обовязком всіх членів є прийти на означений час, бо є дуже важні справи до полагодження. — І. Клеменчук, предс.; Н. Титик, кас.; П. Бенковський, секр.

ДЖЕРЗІ СИТІ, Н. ДЖ. — Тов. Дарахівщина, від. 275, повідомляє своїх членів і члениць, що місячні збори відбудуться в неділю, 12. вересня, в годині 7. ввечір, в гали церковній при ул. Грін і Сусекс. Пробимо всіх членів прийти на ці збори, бо є важні справи до полагодження. З членами, котрі довгують по 3 і м4ісяці, мусимо зробити порядок на цих зборах. — М. Гречин, предс.; Н. Манорек, кас.; М. Курило, рек. секр.; М. Обуховський, фін. секр., 130 — 1st Ave., New York.

РОВЕЙ, Н. ДЖ. — Квартальні збори Тов. Згода, від. 294, відбудуться в суботу, 11. вересня, в годині 8. ввечір, в гали де звичайно. Обовязком всіх членів є прийти на означений час. Маємо багато справ до полагодження. Довгуючих просимо прийти і заплатити свій довг, щоби не бути суспендованим. — За уряд: І. Король, предс.; Д. Гуминюк, кас.; Я. Салій, секр.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА. — Подаємо до відома членам Тов. Любов, від. —, що місячні збори відбудуться в неділю, 12. вересня, в домі Тов. Горожан, 847 Н. Дренклин ул., в годині 2. пополудні точно. Просимо родичів, що мають синів у збройних силах З. Д., щоб принесли їх адреси, бо потрібно зараз до ужитку. Буде вибір ширшого комітету ювилею і будемо роздавати вступні тікети. Присутність кожного члена є потрібна. Члени, котрі мають позичку на полісах, можуть сплатити, лиш повідомітъ секретаря наперед. Саля зборів отворена вже від полудня і кожний член може полагоджувати свої справи перед зборами. — М. Дубас, предс.; А. Гарасим, кас.; Т. Малик, секр.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА. — Подаємо до відома членам Бр. св. Василія, від. 339, що місячні збори відбудуться в суботу, 11. вересня, й год. 7. ввечір, в домі Громади, 3322 Н. Лавренс ул. Просимо всіх місцевих і позамісцевих членів бути на цих зборах. — За уряд: І. Сорока ст., предс.; І. Сорока мол., кас.; А. Хромяк, секр.

ГАМТРАМК, МІШ. — Повідомляємо, що збори Тов. ім. Маркіяна Шашкевича, від. 94, відбудуться в неділю, 12. вересня, в год. 1:30 пополудні, в Українській Хаті, 2240 Ґрейлінґ ул. Просимо всіх членів і члениць прийти на збори, бо є ріжні справи до обговорення. — В. Бодруґ, рек. секр.

ДІТРОЙТ, МІШ. — Тов. У. Н. Союзу, від. 292, подає до відома всім своїм членам, що місячні збори відбудуться в неділю, 12. вересня, в годині 1:30 пополудні, в гали У. Н. Дому, 4655 Мартін ул. Пригадую усім тим членам, котрі мають звичай чомусь зволікати з плаченням своїх належитостей, щоб вже раз зрозуміли і пристосувалися так, як інші члени і прийшли на збори та полагодили свої справи. Подаю до відома усім, що секретар змінив помешкання і тому вразі випадку, і ті члени, що мешкають поза Дітройтом, хай зголошуються на 6545 Coleman, Dearborn, Mich. Рівнож старайтеся про нових членів і записуйте свої діти до У. Н. Союзу. — І. Форись, предс.; Н. Кізел, секр.; І. Андрусевич, кас.

НЮАРК, Н. ДЖ. — Квартальні збори Тов. ім. М. Грушевського, від. 219, відбудуться в суботу, 11. вересня, в годині 7:30 ввечір, в гали 675 Савт 19. вул. Просимо всіх членів прийти на ці збори, бо є важні справи до полагодження. — Т. Боднар, предс.; М. Воколовський, кас.; А. Мудровський, секр.

ФРЕНКФОРД, ПА. — Місячні збори Тов. ім. Д. Вітовського, від. 268, відбудуться в суботу, 11. вересня, в годині 7:30 ввечір, в У. Н. Домі, 2171 Вакелінґ ул. Просимо, щоб всі члени прийшли на означений час, бо маємо важні справи до вирішення. Пригадуємо довгуючим членам, щоби прийшли на збори і вирівнали свої вкладки. Просимо також не забувати за приєднування нових членів, як старших так і дітей. — Уряд: В. Пителъ, предс.; Г. Михалюк, кас.; П. Омелян, секр.

IRONDEQUOIT, N. Y. — Збори Тов. ім. Т. Шевченка, від. 289, відбудуться в неділю, 12. вересня, в годині 2. пополудні, в Українській Гали на Норт Гудман. Просимо членів прийти на ці збори на означений час, бо маємо важні справи до полагодження. — В. Гусар, предс.; І. Януш, кас.; Н. Головка, секр.

ШІКАҐО, ІЛЛ. — Місячні збори Бр. св. Стефана, від. 221, відбудуться в неділю, 12. вересня, в 12. год. сполудне, в салі церковній при Оклей і Райс ул. На зборах буде приявний організатор У. Н. Союзу п. Д. Білецький, тому запрошуємо всіх членів і члениць до численної участи. — Ф. Василовський, предс.; Т. Шпікула, секр.

ЕЛІЗАБЕТ, Н. ДЖ. — Три-квартальні збори Бр. св. Михаїла Архистратига, від. 142, відбудуться в неділю, 12. вересня, в год. 3. пополудні, в У. Н. Домі. Просимо членів прийти і вислухати звіту за 9 місяців та вирішити важні справи. Старайтеся привести нових членів до Братства і У. Н. Союзу, а одержите відповідну нагороду. — П. Останчук, фін. секр.

ДЖЕРЗІ СИТІ, Н. ДЖ. — Місячні збори Бр. св. Івана Хрестителя, від. 270, відбудуться в середу, 15. вересня, в годині 7:30 ввечір, в У. Н. Домі, 181-183 Фліт ул. Просимо всіх членів прийти на ці збори, бо маємо важні справи до полагодження. Довгуючих членів просимо вирівнати свої залеглі вкладки, бо в противнім разі будуть суспендовані. — За уряд: А. Бусько, рек. секр.

ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ

Дня 7. вересня 1943 р. помер у 55. році життя

ТЕОДОР ПАЛКО,

член Бр. св. Володимира, від. 105 У. Н. Союзу в Філядельфії, Па.

Покійний походив із села Виздів, пов. Стрий. Лишив 5 дітей, два сини і три дочки; один син при війську.

Похорон відбудеться в суботу, 11. вересня 1943, з дому жалоби, 74 E. Jamestown St., Roxborough, в 9. годині рано в католицькій катедрі при Френклин ул., відтак на цвинтар Факс Чейз. — В. Й. П.!

М. Мельник, секр.

Дня 7. вересня 1943 року помер

ІВАН ЗЕМБА,

член Бр. св. Володимира, від. 98 У. Н. Союзу в Шенандоа, Па.

Покійний був довголітним членом і був довший час касіером Братства. Походив зо села Городниця, повіт Скалат, Галичина. Полишив у смутку жену, найстаршого сина Франка в краю і 3. дітей тут: Стенлей, Елізабет і Йосиф; всі є в У. Н. Союзі.

Похорон відбудеться з дому жалоби, 332 E. Лой Стріт, 11. вересня, в 9 годині зрана до костела св. Казимира. — В. Й. П.!

І. Чорній, секр.

ПРАЦЮВАТИ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, ЦЕ, В ПЕРШІЙ МІРІ, ПРИЄДНУВАННЯ ДО НЬОГО ЯКНАЙБІЛЬШЕ НОВИХ ЧЛЕНІВ.

ТАРЗАН, ч. 834. Спокій перед бурею.

Тарзан опустив голову й вдав, що спить.

„Я думаю, що він уже здався на нашу волю", шепнув один зо сторожів; „він знає, що його вже перемогли".

Заспокоєні поставою Тарзана, сторожі собі попустили.

Потім... сталося...